

Promemoria

Internationella Relationer

Joel Liljekvist – Högskolan Dalarna VT17

Inledning & Frågeställning

Med detta promemoria är tanken att försöka analysera från ett Realistiskt teoretisk perspektiv huruvida ett Svenskt inträde i Nato kan komma att påverka säkerhetsläget i Norden från Rysslands sida.

Promemorian kommer utgå från ett Realistisk teoretisk perspektiv och huvudsakligen fokusera på maktbalansen & möjlighet till självhjälp, maktexpansion samt reaktion på förändring i den rådande strukturen och maktbalansen.

Bakgrund – Teoretisk & Empirisk

Teoretisk bakgrund

Det Realistiska teoretiska perspektivet utgår från att stater är de centrala aktörerna inom internationell politik till skillnad från exempelvis Liberalism som menar på att individer eller internationella organisationer är huvudsakliga aktörer.

Realism menar också att stater är beroende av sin egen förmåga till självhjälp. Den ser mycket till den egna militära kapaciteten. Detta utesluter dock inte allianser men dessa bör betraktas som redskap och instrument för att säkerställa staters överlevnad snarare än renodlade samarbeten.

Realism ser också det internationella systemet som ett system i anarki. Det existerar ingen överstatlig myndighet som kan kontrollera eller bestämma staters agerande. Realismen menar att alla stater strävar efter makt för att kunna säkra sin egen överlevnad i detta system. Det är genom detta som maktbalansen blir en central del i teorin.

Realism ser världen ur ett polärt perspektiv där det finns ett flertal stormakter som balanserar sin makt gentemot varandra på olika vis. Ett av dessa sätt är att de mindre nationalstaterna sammansluter sig med olika stormakter och på så vis skapar en sorts buffertzona för denne alternativt inte ingår samarbete och håller sig neutrala vilket också kan ses som en buffert om än mer neutral.⁽¹⁾

Detta skapar en viss balans som kan säkra stormakters känsla av säkerhet och även till viss del ger dem möjlighet att expandera sin makt genom de mindre nationalstaterna.

Empirisk bakgrund

Under det kalla kriget stod världen under en polär världsordning med Sovjetunionen och USA som stormakter. Då Nato alltid står under en Amerikans befälhavare och dess första generalsekreterare Lord Ismay yttrade att organisationens mål var att ”hålla ryssarna ute, amerikanerna inne och tyskarna nere” kan det klart tolkas som en form av maktexpansion (för att säkra sin överlevnad) från stormakten USA, framförallt under det kalla kriget.⁽²⁾ Vi hade en ordning som då bestod av ett delat Europa där USA & Nato balanserades mot Sovjetunionen & dess satellitstater.

Idag ser det annorlunda ut. Gällande Västvärlden, Centraleuropa, Östeuropa och till viss del västra Asien kan en Realistiskt teoretisk världsbild visa på en multi-polär världsordning.

1. Baylis, John & Smith, Steve & Owens, Patricia: *The Globalization of World Politics*. Oxford: University Press, 2014, s. 4. Ibid. s. 100-111.
2. Nato. North Atlantic Treaty Organization 2016/05/04 14:14.
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50110.htm
Ibid. http://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_137930.htm

Stormakterna vi finner i detta breda område är dels de facto stormakterna USA samt Ryssland men även organisationer som Europeiska Unionen & Nordatlantiska fördragsorganisationen. Nationalstaterna i dessa delar av världen är på ett eller annat sätt kopplade till en av stormakterna eller är inkorporerade i dessa internationella organisationer.

Det kan tänkas att ett Liberalt perspektiv (på grund av andra aktörers betydelse) vore att föredra när vi talar om just internationella organisationer, men eftersom det i grund och botten är staterna som ändå avgör sin egen försvarspolitik kommer det tillbaka till just staterna som de huvudsakliga aktörerna. Det är stormakterna som i stort sätter agendan för de internationella organisationer då dessa är underställda staterna.⁽³⁾

Det nuvarande säkerhetsläget i Europa, Baltikum & Norden samt i västra Asien är spänt. Spänningen har framförallt trappats upp efter Ryssland annekterande av Krim & konflikterna i Georgien som i sin tur beror till stor del på Nato's framväxt och intentioner att inkorporera dessa nationalstater i dess organisation. Ryssland ökade närvaro i Östersjön och militära övningar i området är ännu ett tecken på den utmanade maktbalansen som kan bero på västvärlden kontinuerliga expansion.⁽⁴⁾

Detta leder till frågeställningen kring Sveriges potentiella påverkan genom ett eventuellt medlemskap i Nato på den Nordiska världsdelen.

Analys

I dagsläget har Nato expanderat så pass i Europa, Norden & Baltikum att endast ett fåtal länder vid Rysslands gräns ännu är neutrala eller åtminstone inte ännu medlemmar i Nato. Vi har de senaste tiden sett en tydlig aggressiv sida från Ryssland. Deras annektering av Krim-halvön samt inblandningen i konflikten i Georgien var tydliga reaktioner och budskap på att Nato's expansion gått för långt och framförallt för nära deras gränser, åtminstone sett från det Realistiska teoretiska perspektivet.⁽⁵⁾

Debatten har stormat i Sverige kring ett eventuellt medlemskap i Nato. Det finns dock två läger med sina respektive åsikter om varför vi bör eller inte bör ansluta oss i denna organisation. Ser vi till det Realistiska perspektivet kan vi förstå att situationen i Norden idag bidrar till en viss spänning i den internationella politiken. Danmark och Norge är medlemmar av Nato medan Sverige respektive Finland inte är det. Detta medför att Ryssland fortfarande till viss del har ryggen fri i Norden så länge de sistnämnda håller sig neutrala.

I o med att de baltiska länderna och flertalet andra stater 2004 inträdde i Nato blev Rysslands buffertzon klart påverkad.⁽⁶⁾ Vi såg också vad som följde efter dessa år med konflikter i Ukraina såväl som Georgien. Detta visar att Ryssland är benäget att agera militärt för att försvara sin gräns och bevara en maktbalans. Upprepade kränkningar i luft och vatten kan även det ses som en markering. Detta bör vara ett tydligt tecken på att ett eventuellt Svenskt inträde bara adderar till att ytterligare tränga Ryssland.

3. Baylis, John & Smith, Steve & Owens, Patricia: *The Globalization of World Politics*. Oxford: University Press, 2014, s. 4.
4. Hansson, Wolfgang. Putin vill skrämmas – inte kriga. *Aftonbladet*. 2015/04/28.
5. Mearsheimer, John. J. Why the Ukraine Crisis is West's Fault. *Foreign Affairs*. September/Oktober 2014.
6. Nato. North Atlantic Treaty Organization 2004/05/02 14:56.
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50110.htm

Sverige besitter en relativt strategiskt viktig position i Norden. Det är förståeligt att såväl USA och Ryssland finner Sverige intressant då vi med Gotland har en position mitt i Östersjön med möjligheter att befästa en viktig strategisk militär position sett till regionen.

Det finns röster som tenderar att förespråka en rysk invasion av just Gotland. Enligt dessa behövs Gotland för en Rysk invasion av Baltikum. Frågan som kan ställas är huruvida Gotland verkligen behövs för att kunna invadera dessa länder eller om det snarare är en efterkonstruktion gjord för att få den allmänna opinionen benägen att gå mot ett Nato medlemskap. Fler argument för en potentiell rysk invasion är att vi inte har en egen försvarsförmåga (kan ej säkra överlevnad med självhjälp) och att vi då behöver en allians för att upprätthålla vår säkerhet.⁽⁷⁾

Frågan här är om vi ens behöver oroa oss för en rysk invasion? Vad har egentligen Ryssland att vinna på att invadera Sverige, eller åtminstone annektera Gotland i likhet med Krim, förutsatt att vi står alliansfria. Det skulle bli kostsamt för Ryssland och dessutom har Europeiska Unionen en klausul gällande försvarssamarbete EU länder emellan (Lissabonfördragets solidaritetsklausul) vilket kan ses som en ytterligare faktor mot en invasion.⁽⁸⁾

Fördelen med att ha ett neutralt land som Sverige (och Finland) mellan Nato och den Ryska gränsen är just att buffertzonen uppehålls. Hade Ryssland annekterat eller invaderat hade konflikten dels ur ett geografiskt perspektiv flyttats till sin egen gräns samt riskerat en konflikt med flertalet andra länder inblandade.

Rysslands senaste konflikter, övningar i Östersjön och aggressiva beteende kan kanske ses som ett tecken på ett icke uttalad mål att expandera sitt territorium och återupprätta en slags federation liknande den tidiga Sovjetunionen. Här kan frågan ställas om varför Ryssland inte gjort detta tidigare? Varför skulle Ryssland välja att expandera och gå i krig när så många länder redan ingått allianser, militära resurser har ökat, den Europeiska Unionen expanderat etc.

Att storskaligt invadera och starta en väpnad konflikt med enkom anledning att expandera reellt territorium i dagsläget skulle som tidigare nämnt kosta betydligt mer än vad Ryssland kunnat tjäna på det. Det finns inte heller anledning förutsatt att länderna är neutrala utan avsikt att vara en del av västvärldens expansion.

Så frågan återkommer till varför Sverige behöver ansluta sig till Nato? Att stå alliansfritt och låta stormakterna veta att inget militärt samarbete kommer bli aktuellt och Norden samt Östersjöområdet skall förbli neutralt borde endast gynna & behålla maktbalansen.

Slutsats

Det jag har kommit fram till genom denna analys är att ett medlemskap i Nato har fler nackdelar än fördelar för Sverige som land och Norden som region, åtminstone sett till den Realistiska teoriskolan.

Ryssland har inget att vinna på att invadera ett neutralt Sverige som tydligt uttrycker att alliansfrihet är vår paroll och att vi inte kommer stödja eller bidra till konflikter i Norden. USA behöver inte heller känna sig hotat av att Sverige står utanför Nato. I o med att vi blir en neutral buffertzona mitt emellan stormakterna finns ingen orsak till oro gällande expansion från varken den ene eller andre.

7. Furusjö, Johan. Borde Sverige gå med i nato? *Aftonbladet*.

8. Säkerhetspolitik.se. 2010/08/17. Om Lissabonfördraget.

Situationen blir däremot annorlunda om vi väljer att inträda i ett försvarssamarbete. Nato expanderar då effektivt in i Östersjö-området och ger Väst möjligheter att bedriva militär verksamhet nästintill direkt mot Ryssland Nordliga gräns. Vi torde också kunna utgå från att om detta sker följer Finland med in i Nato. Att de skulle vilja stå helt ensamma i Norden som enda land utan allians kan knappast vara en realitet. Detta skulle i sin tur leda till att Ryssland helt saknar en neutral zon från Östra Europa och uppåt genom Norden vilket klart kan leda till konflikter (om inte värre, världskrig som följd).

Om det räckte med att Ukraina fick en pro-väst regering och på allvar diskuterade möjligheter för ett Natomedlemskap för att Ryssland gick in militärt, vad hade då inte ett helt Nordiskt samarbete lett till?⁽⁹⁾ En till sak att poängtera är att bara för att vi ingår i Nato är det inte längre säkert att vi faktiskt får militärt stöd vid en konflikt tack vare Trumps uttalanden om Nato och den förändrade synen från Amerikanskt håll.⁽¹⁰⁾

Så varför skall vi agitera och blanda oss i en expansion när vi inte vet vad vi får eller om vi får någon hjälp alls? Dessutom finns risk att vi behöver engagera oss i andra länders konflikter, vi måste höja budgetering för att kunna betala de 2% av BNP som efterfrågas från USA och slutligen eventuellt bryta den över 200 år långa frånvaron av krig för Sverige.⁽¹¹⁾

Det vi däremot vet att vi får är en större obalans, osäkerhet & en mer instabil internationell politik som med säkerhet kan komma att leda till en otryggare världspolitik.

Sverige har dessutom länge arbetat för nedrustning och fred. Här har våran neutralitet gett oss en trovärdighet för just detta engagemang. Om vi väljer sida och kliver in i ett militärt samarbete blir kan våran trovärdighet försvagas då vi de facto parallellt med ett sådant arbete sitter ihop med en organisation som Nato som delvis har en agenda av kärnvapenavskräckning. Det kan göra det svårare för Sverige att driva på internationella förbud gällande just detta.⁽¹²⁾

Avslutningsvis vill jag påpeka att enligt mig hade kanske den bästa lösningen varit ett enskilt Nordiskt försvarssamarbete helt fritt från Nato där Norden hade kunnat bli en egen aktör med neutral hållning mot såväl USA som Ryssland. Detta hade gett de två stormakterna en stor neutral buffertzon och bidragit till att upprätthålla en maktbalans i Norden och Europa stormakterna emellan.

9. Mearsheimer, John. J. Why the Ukraine Crisis is West's Fault. The Liberal delusions that provoked Putin. *Foreign Affairs*. September/Oktober 2014.

10. Olsson, Stefan. "Trump sätter stopp för svensk snålskjuts". *Dagens Samhälle*. 2016/11/09 16:31. Ibid. JournalStar. "Trump wants Nato members to pay their share." 2017/02/18 17:20.

11. Fröberg Idling, Peter. "Sveriges 200 år av fred". *Expressen*. 2014/08/14 07:14.

12. Furusjö, Johan. Borde Sverige gå med i nato? *Aftonbladet*.

Källförteckning

1. Baylis, John & Smith, Steve & Owens, Patricia: *The Globalization of World Politics*. Oxford: University Press, 2014, s. 4.

Ibid. Dunne, Tim. Realism. I *The Globalization of World Politics*, Baylis, John & Smith, Steve & Owens, Patricia (red.), 100-111. Oxford: University Press, 2014.
2. Nato. North Atlantic Treaty Organization 2016/05/04 14:14.
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50110.htm (Hämtad 2017/03/04 14:18)

Ibid. Nato. North Atlantic Treaty Organization 2016.
http://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_137930.htm (Hämtad 2017/03/04 14:28)
3. Baylis, John & Smith, Steve & Owens, Patricia: *The Globalization of World Politics*. Oxford: University Press, 2014, s. 4.
4. Hansson, Wolfgang. Putin vill skrämmas – inte kriga. *Aftonbladet*. 2015/04/28.
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/wolfganghansson/article20706300.ab> (Hämtad 2017/03/10 14:42)
5. Mearsheimer, John. J. Why the Ukraine Crisis is West's Fault. The Liberal delusions that provoked Putin. *Foreign Affairs*. September/Oktober 2014.
<https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2014-08-18/why-ukraine-crisis-west-s-fault> (Hämtad 2017/03/10 14:47)
6. Nato. North Atlantic Treaty Organization 2004/05/02 14:56.
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50110.htm (Hämtad 2017/03/04 14:50)
7. Furusjö, Johan. Borde Sverige gå med i nato? Båda sidor: Bästa Argumenten – för och emot. *Aftonbladet*.
<http://badasidor.story.aftonbladet.se/chapter/nato-ja-eller-nej/> (Hämtad 2017/03/10 14:42)
(Argument för – Punkt 1 samt argument mot - Punkt 2 (Motargument) – Konflikt Baltikum)
8. Säkerhetspolitik.se 2010/08/17. Uppdaterad 2013/06/13.
<http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Internationella-organisationer/eu/Lissabonfordraget/Solidaritetsklausulen/>
(Hämtad 2017/03/10 14:42)
9. Mearsheimer, John. J. Why the Ukraine Crisis is West's Fault. The Liberal delusions that provoked Putin. *Foreign Affairs*. September/Oktober 2014.
<https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2014-08-18/why-ukraine-crisis-west-s-fault> (Hämtad 2017/03/10 14:47)
10. Olsson, Stefan. ”Trump sätter stopp för svensk snålskjuts”. *Dagens Samhälle*. 2016/11/09 16:31.
<https://www.dagenssamhalle.se/debatt/trump-saetter-stopp-foer-svensk-snalskjuts-29175> (Hämtad 2017/03/10 15:10)

Ibid. JournalStar. 2017/02/18 17:20.
<http://www.pjstar.com/news/20170218/trump-wants-nato-members-to-pay-their-share-can-they-afford-it>
(Hämtad 2017/03/10 15:10)
11. Fröberg Idling, Peter. ”Sveriges 200 år av fred”. *Expressen*. 2014/08/14 07:14.
<http://www.expressen.se/kultur/toppnyheter-/sveriges-200-ar-av-fred/> (Hämtad 2017/03/10 15:10)
12. Furusjö, Johan. Borde Sverige gå med i nato? Båda sidor: Bästa Argumenten – för och emot. *Aftonbladet*.
<http://badasidor.story.aftonbladet.se/chapter/nato-ja-eller-nej/> (Hämtad 2017/03/13 14:09)
(Argument mot - Punkt 6 – Sverige förlorar sin självständiga röst)